

MESTO NITRA

ÚTVAR HLAVNÉHO ARCHITEKTA

Mestský úrad v Nitra

Štefánikova trieda 60, 950 06 Nitra

**Manuál tvorby verejných priestranstiev
pre mesto Nitra**

/Zadanie/

OBSAH DOKUMENTU:

- A. Základné údaje
- B. Účel použitia
- C. Hlavný cieľ
- D. Požiadavky na obsah Manuálu
- E. Požiadavky na rozsah spracovania
- F. Podklady

A. Základné údaje

Názov úlohy:	Manuál tvorby verejných priestranstiev pre mesto Nitra
Objednávateľ:	Mesto Nitra
Spracovateľ:	bude určený verejným obstarávaním

B. Účel použitia

Manuál tvorby verejných priestranstiev pre mesto Nitra (v ďalšom texte len Manuál) je obstarávaný s cieľom zlepšovania kvality verejných priestranstiev prostredníctvom dizajnového a regulačného záväzného nástroja v danej oblasti a predstavuje minimálny kvalitatívny štandard pri tvorbe verejných priestranstiev.

Manuál bude predstavovať koncepčný materiál, ktorým budú stanovené kritériá, princípy, pravidlá a odporúčania uplatňované pri tvorbe verejných priestranstiev – v procese ich plánovania, návrhu, realizácie, v správe a údržbe a v ich využívaní.

Manuál sa bude venovať všetkým zložkám a súčastiam verejných priestranstiev – mobiliáru, verejnej zeleni /stromy, kry, byliny/, dopravným prvkom, technickej infraštruktúre a umeleckým dielam vo verejnom priestore.

Manuál bude určený pre samosprávu mesta a organizácie podieľajúce sa na činnostiach súvisiacich s verejnými priestranstvami v meste Nitra – pre príspevkové organizácie mesta, odborné projektové a realizačné subjekty, správcovské organizácie, prevádzkovateľov, nájomcov a pod.

Manuál bude predstavovať informatívny materiál pre súkromné subjekty – investorov a pre širokú verejnosť.

Manuál bude spracovaný v prístupnej forme pre využitie v praxi pre všetkých účastníkov tvorby verejných priestranstiev.

C. Hlavný cieľ

Hlavným cieľom je, aby mal Útvor hlavného architekta a samospráva k dispozícii materiál so základnými pravidlami tvorby nových a úpravách a rekonštrukciách existujúcich verejných priestranstiev, ktorého používanie prispeje k vytváraniu kvalitného a prívetivého prostredia pre obyvateľov a návštevníkov mesta Nitra.

D. Požiadavky na obsah Manuálu

Požiadavky v zadaní určujú orientačný obsah dokumentu. Rozsah, členenie a vzájomná logická nadväznosť kapitol dokumentu je možné upraviť v zmysle zadania spracovateľa, a taktiež priebežne upravovať v priebehu spracovania podľa aktuálneho stavu a požiadaviek zainteresovaných strán.

Spracovanie Manuálu musí zohľadňovať platnú legislatívu, technické normy, Všeobecne záväzné nariadenia mesta Nitra, Zásady ochrany pamiatkového územia PR Nitra a iné koncepčné materiály týkajúce sa verejných priestranstiev v meste Nitra.

Pri spracovaní obsahu dokumentu bol použitý ako vzor Zadanie Manuálu tvorby verejných priestranstiev mesta Prešov /poskytnuté mailom z 15.08.2019 Odborom hlavného architekta mesta Prešov/ a Manuál tvorby verejných priestranstiev hlavného mesta Prahy, ktorý je zverejnený na webovej adrese <http://manual.iprpraha.cz/cs/manual-tvorby-verejnych-prostranstvi>.

D1. Stratégia rozvoja verejných priestranstiev

- Definovanie pojmov verejný priestor a verejné priestranstvo
- Definovanie významu a účelu a použitia Manuálu
- Zhodnotenie súčasného celkového stavu verejných priestranstiev na území mesta Nitra, vyhodnotenie kladov a nedostatkov, vyšpecifikovanie a analýza problémov
- Vymedzenie východísk a návrh spôsobov riešenia pre dosiahnutie vyššej kvality verejných priestranstiev
- Určenie kritérií kvality verejného priestoru
- Určenie používateľov a ich vzťah k manuálu

D2. Typológia verejných priestranstiev

Definovanie jednotlivých typov verejných priestranstiev v členení na základné typy, doplnkové typy a časti verejných priestranstiev a ich usporiadanie. Verejné priestranstvá tvoria sieť prepojených priestorov, v hierarchii mesta členené na celomestské, okrskové a miestne.

Základné typy verejných priestranstiev

- Ulica
- Námestie
- Park (*mestská zeleň, lesopark, mestské lesy...*)
- Nábřežie

Špecifické a doplnkové formy verejných priestranstiev

- Verejne prístupné vnútrobloky (vrátane pasáží, podchodov, dvorov...)
- Verejné priestranstvá verejných a samostatne stojacich budov (verejné inštitúcie, kultúrne zariadenia, divadlá, kostoly...)
- Verejné priestranstvá sídlisk vrátane vnútroblokov

Časti verejných priestranstiev

- Komunikácie a spevnené plochy pre peších
- Pešie zóny
- Cyklistické komunikácie

- Komunikácie pre motorovú dopravu
- Križovateľný priestor
- Parkovacie a odstavňé plochy
- Zastávkový priestor mestskej hromadnej dopravy
- Ihriská (detské, športové, fitnes, ...)
- Zariadenia pre hospodárenie s dažďovou vodou

D3. Prvky verejných priestranstiev

Definovanie jednotlivých prvkov verejných priestranstiev, s vyhodnotením súčasného stavu. Stanovenie zásad a pravidiel pre úpravu, nahradenie a návrh nových prvkov, s ohľadom na ich úlohu a vplyv na kvalitu verejného priestoru, prípadne s návrhom na odstránenie nevhodných riešení.

Materiál bude obsahovať dokumentovanie príkladov odporúčaného a nevhodného riešenia a použitia.

Materiály a povrchy

Podlaha mesta resp. jeho horizontálna fasáda je hlavným výrazovým prvkom verejných priestranstiev mesta. Kvalita povrchov je základným ukazovateľom kvality prostredia. Stanovenie pravidiel pre výbery materiálov – kvalita, povrchová úprava, farebnosť, bezpečnosť, odolnosť a pod, vrátane vzorových technických riešení a detailov.

- Povrchy plôch pre peších - *chodníky, pešie zóny, parky, prvky pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu, križovanie s vjazdom na pozemok a priechody cez vozovku*
- Povrchy plôch pre cyklistickú dopravu - *samostatné cyklocestičky, cyklistické pruhy ako súčasť dopravného priestoru s ohraničujúcimi líniami, materiálové a farebné odlišenie, ...*
- Povrchy plôch pre motorovú dopravu - *vozovka, križovatky, parkovacie plochy pri vozovke, samostatné parkoviská, zastávky MHD, ...*
- Povrchy kombinovaných plôch

Stromy a zeleň

- Stromy - *pravidlá pre starostlivosť a ochranu jestvujúcich stromov /Arboristický štandard 1 – Rez stromov/, pravidlá ochrany stromov pri stavebnej činnosti v zmysle príslušnej STN / STN 83 7010 Ochrana prírody. Ošetrovanie, udržiavanie a ochrana stromovej vegetácie. 2005/ a existujúcich štandardov /Arboristický štandard 2 – Ochrana drevín pri stavebnej činnosti/, pravidlá a podmienky pre novú výsadbu, výber druhov...*
- Stromoradia, aleje, skupiny stromov - *pravidlá a podmienky pre obnovu pôvodných a výsadbu nových stromoradií a alejí, pravidlá pre úpravy nekonceptčne vysadených a náletových drevín...*
- Kriky, rastlinné porasty, biotopy - *(princípy použitia, výsadby a starostlivosti ako súčastí parkov a záhrad, vymedzených záhonov, ...*
- Trávnaté plochy - *okrasné, rekreačné, športové, krajinné, biodiverzitné kvetinové lúky, ...*
- Plochy zelene v obytných súboroch bytových domov - *pravidlá a podmienky pre úpravy plôch občanmi*
- Technické riešenia vegetačných otvorov v spevnených plochách vrátane detailov
- Aplikácia vodozadržných opatrení – *napr. formy zadržovania a spomaľovania odtoku dažďovej vody v kontakte so spevnenými plochami chodníkov, komunikácií a parkovísk, prícestné zelené pásy, infiltračné povrchy, výsadby a pod.*
- Možnosti aplikácie alternatívnych foriem zelene vo verejných priestranstvách */vegetačné strechy, vertikálna zeleň, mobilná zeleň, zelené fasády, .../ a ich stváranie v priestore*
- Definovanie veľkostných parametrov alejových stromov v závislosti od priestorových parametrov verejného priestranstva */ulica, námestie, a pod./*

Prvky dopravnej a technickej infraštruktúry

- Vedenia podzemných sietí
- Nadzemné prvky (stĺpy, vonkajšie skrinky a prvky technickej infraštruktúry, samostatné a združené, obrubníky, poleri ...)
- Dopravné značky (zvislé a vodorovné dopravné značenie, premenlivé dopravné značenie, elektronické panely) a dopravné zariadenia
- Inteligentné riadenie dopravy, smart technológie v riadení dopravy (telematické navigačné systémy (napr. navigovanie na voľné parkovacie miesta, prvky preferencie MHD a integrovaného záchranného systému, zber dát – snímače, senzory, sledovanie ovzdušia, ...)
- Digitálne informačné tabule na zastávkach verejnej dopravy
- Svetelné signalizačné zariadenia
- Cestné ochranné zariadenia
- Zabezpečovacie zariadenia (spôsobu regulácie vjazdov, polery, rampy, ...)
- Prvky bezpečnosti na komunikáciách a vo verejných priestoroch (kamerový dohľad, zariadenia pre dodržiavanie maximálnej rýchlosti vozidiel)
- Parkovacie systémy
- Prvky cyklistickej infraštruktúry
- Bezpečná bezbariérová infraštruktúra pre cyklistov, chodcov a osoby s ŤZP (lávky, priechody pre chodcov, podchody, zastávky MHD ...)
- Prvky upokojujúcej dopravy
- Protihlukové prvky
- Zvukové signalizačné zariadenia
- Prvky elektromobility (infraštruktúra, dobijacie stanice vo verejnom priestore)

Vonkajšie osvetlenie

- Verejné osvetlenie - verejné osvetlenie ulíc, námestí, parkov a pod., parametre osvetlenia, farebnosť, ...
- Osvetlenie stavieb (architektúry) - osvetlenie budov, technických objektov, zelene a ihrísk, umeleckých diel, športových objektov a pod., príležitostné dekoračné osvetlenie

Mobiliár

- Lavičky a iné prvky na sedenie - *pre rôzne typy verejných priestranstiev, lavičky trvale umiestnené, lavičky mobilné, oporné múriky, schody,...*
- Stojany na bicykle
- Nádoby na odpad - odpadkové koše - *pre rôzne typy verejných priestranstiev, koše na psie exkrementy, popolníky, aj na separovanie drobného odpadu, ...*
- Nádoby na odpad – kontajnery - *komunálny odpad, separovaný odpad,...*
- Prístrešky na zastávkach verejnej dopravy (MHD a prímestskej dopravy) - *zohľadnenie podmienok nájomnej zmluvy mesta s dodávateľskými spoločnosťami.*
- Označníky na zastávkach verejnej dopravy - *pre MHD a prímestskú dopravu, zosúladenie tvaru a farebnosti, zohľadnenie technického vývoja spôsobu informovania*
- Vodné prvky - *fontány, fontánky na pitie, vodné plochy v meste...*
- Orientačné a informačné prvky - *smerové tabule s označením ulíc na stĺpikoch a budovách, mapy, informačné tabule a totemy, tabuľky s označením ulice, popisným a súpisným číslom, ...*
- Zábrany a bariéry - *zábrany trvalé a dočasné, zábradlia, pätníky a stĺpiky, oplotenie, ...*
- Dočasné ohradenie staveniska

- Protihlukové steny
- Prvky detských ihrísk podľa jednotlivých vekových kategórií vrátane odporúčaných materiálových riešení a princípov inklúzie a bezbariérovosti

Objekty a zariadenia pre služby

- Predajné stánky - *mali by podporovať kvalitu verejného priestranstva nielen svojou službou ale aj svojim vzhľadom, pre stánky v Pamiatkovej rezervácii platia podmienky „Zásad ochrany pamiatkového územia PZ Nitra“, pre ostatné územie bude pre mesto Nitra typ stánku v rôznych modulových veľkostiach definovať práve Manuál*
- Sezónne exteriérové sedenia – letné terasy - *v rôznych častiach mesta, podľa druhu prevádzky a pod. Všeobecné pravidlá prevádzkovania letných terás stanovuje príslušné VZN mesta Nitra*
- Trhoviská a trhové stánky - *Trhové miesta uzatvorené, otvorené, príležitostné, miesta pre ambulatný predaj. Všeobecné pravidlá prevádzkovania trhových miest stanovujú príslušné VZN mesta Nitra*

Objekty na uľahčenie pohybu a prístupu

- Vonkajšie schody, schodištia, rampy
- Podchody, nadchody
- Princípy bezbariérovosti a prvky sociálnej inklúzie vrátane príkladov pre rôzne typy verejných priestranstiev /ulica, námestie, križovatky, detské ihriská, odpočívadlá v parku a pod./

Vonkajšia reklama

Pravidlá umiestnenia sú stanovené v Závaznej časti Územného plánu mesta Nitra a v Dodatku č. 5 k Všeobecne záväznému nariadeniu mesta Nitra č. 3/2003, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť Územného plánu mesta Nitra /Kapitola I, bod. 8.2 ÚPN/

- Cieľom je redukcia vizuálneho reklamného smogu vo verejných priestranstvách
- Veľkoplošná reklama - samostatne stojace miniboardy, billboardy bigboardy a megaboardy, bannery, LED obrazovky...
- Reklamy maloplošné v parteri mesta - *plochy na mobiliári, na stĺpoch verejného osvetlenia, zastávkach MHD, plagátové stĺpy, plagátové plochy, zariadenia súkromných spoločností, bannery, dočasné zariadenia napr. k voľbám...*
- Reklama kultúrnych zariadení a podujatí - *plagáty, bannery, mobilné stojany,...*
- Označovanie prevádzok - ako súčasť architektúry – *nápisy na fasáde, vývesné štíty, konzolové štíty, svetelné boxy, markízy, polepy okien a výkladov, mobilné zariadenia – A stojany...*

Umenie na verejných priestranstvách

- Samostatné sochy a súsošia
- Sochy, súsošia a iné výtvarné diela ako súčasť architektúry
- Pamätné dosky
- Dočasne umiestnené umenie - *aktivity v rámci kultúrnych podujatí a akcií – divadlo, hudba, výstavy výtvarných diel...*

Architektonické princípy návrhu novej farebnosti vo verejnom priestranstve

Z dôvodu zabránenia zrakového znečistenia prostredia (v zahraničí je to už legislatívne zavedený pojem „visual pollution“) sa uplatňujú aj nasledovné princípy tvorby:

- Zásady využívania farieb vo verejnom priestranstve, za dodržania princípu, že koncepcia celého priestoru by mala byť nadradená pôsobeniu individuálnej architektúry, či reklamnej stavby.
- Princíp, že návrh nového farebného riešenia by mal byť výsledkom preskúmania bezprostredného okolia priestoru a v súlade so samotným architektonickým návrhom. Vhodné je dodržiavať zásadu súladu, t.j. farebné riešenie sa prostrediu prispôbuje alebo naň nadväzuje, prípadne obhajuje svoje pôsobenie na okolie. Pri návrhu nových objektov dbať tak na vytvorenie harmonického celku.
- Definovanie princíпов, kedy je možná voľba výraznejších farieb s odporúčaním použitia len v doplnkovom režime, prípadne len na doplnkové stavebné konštrukcie a architektonické prvky (max. 20% fasádnej plochy) z dôvodu uplatnenia zásady individuality.
- Zásady predchádzania vizuálnemu znečisteniu verejných priestranstiev za uplatňovania kvalitnejších architektonických návrhov od skúsených architektov alebo dodržiavania manuálov tvorby verejných priestranstiev v obciach.

E. Požiadavky na rozsah spracovania

A) Textová časť

B) Grafická časť - *Grafická časť bude obsahovať výkresovú dokumentáciu ako doplnenie textovej časti, môže byť samostatnou prílohou alebo súčasťou jednotlivých kapitol textovej časti.*

Manuál môže byť spracovaný vo forme samostatnej publikácie a Mestu Nitra bude poskytnutý digitálny podklad vo formáte pripravenom ku tlači. Dizajn a formát bude predmetom spolupráce medzi objednávateľom a zhotoviteľom Manuálu.

V priebehu spracovania bude manuál prerokovávaný so zástupcami príslušných odborov MsÚ, so zástupcami zainteresovaných organizácií, s verejnosťou a min. 2x s výbormi mestských častí.

Manuál bude dodaný:

- 10x v tlačenej forme

- 1x v elektronickej podobe vo formátoch doc a pdf

- 50x v digitálnej forme na CD / USB nosiči vo formáte pdf

Prípadná zmena elektronickeho formátu musí byť odsúhlasená objednávateľom pred dodaním dokumentácie.

C) Návrh spôsobov implementácie a záväznosti Manuálu pre interné a externé subjekty v meste Nitra

D) Predstavenie Manuálu a preškolenie interných kapacít mesta Nitry s cieľom dosiahnutia jeho využívania pri každodenných procesných postupoch jednotlivých kompetentných orgánov a zložiek MsÚ Nitra a mestských organizácií.

F. Podklady

- Územný plán mesta Nitra <https://www.nitra.sk/Zobraz/Obsah/18777>
- Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Mesta Nitry na roky 2015-2023
- Digitálna technická mapa mesta Nitra
- Legislatíva mesta, územnoplánovacie podklady a územno-plánovacia dokumentácia
- Zoznam spracovaných a rozpracovaných štúdií a projektovej dokumentácie
- Iné relevantné koncepčné a strategické dokumentácie mesta Nitra

Podklady budú poskytnuté spracovateľovi pri plnení zákazky.